

Mira! **Calle Serrano nº 159 de Madrid**

Lluís Papiol Molné

Resum: Breu història de les activitats de l'Institut Arqueològic Alemany a Espanya, amb especial referència a la recuperació de la vil·la romana de Centcelles, a la interpretació del mosaic paleocristià de la seva cúpula i al valor de la fotografia en la recerca arqueològica.

Paraules clau: Institut Arqueològic Alemany, arqueologia, Centcelles, fotografia, mosaic, art paleocristià.

Resumen: Breve historia de las actividades del Instituto Arqueológico Alemán en España, con especial referencia a la recuperación de la villa romana de Centcelles, a la interpretación del mosaico paleocristiano de su cúpula y al valor de la fotografía en la investigación arqueológica.

Palabras clave: Instituto Arqueológico Alemán, arqueología, Centcelles, fotografía, mosaico, arte paleocristiano.

La presència de l'Institut Arqueològic Alemany a Espanya data de l'any 1943. Helmut Schlunk va aconseguir establir una petita biblioteca d'arqueologia i posar-la a disposició del públic, amb el suport dels científics amics al país que sentien la tradició de l'arqueologia Alemanya, la base i l'interès científic comuns dels arqueòlegs alemanys i espanyols, el motor per a la fundació de l'institut.

Quan encara abans d'acabar la Segona Guerra Mundial es van tancar tots els centres de l'institut a l'estranger, la biblioteca va passar a dependre de la comissió de control dels aliats, on per sort va ser posada sota una tutela favorable, de manera que nou anys després de finalitzar la guerra finalment va poder ser utilitzada novament. És a dir, el 2 de març de 1954, l'institut va ser reinaugurat com a primera institució cultural alemanya a Espanya. Ara disposa de la seva pròpia seu en un nou edifici situat al barri madrileny del Viso i Helmut Shlunk en va ser nomenat director.

Madrid, l'Institut Arqueològic Alemany al carrer Serrano 159, el dia 2 de març de 1954.

La forta personalitat de Schlunk i el seu esperit científic obert van marcar l'extensa activitat de l'institut i provoquen el seu reconeixement a Espanya. L'ampli esperit de la recerca va ser també conreat pels posteriors directors Wilhelm Grinnhagen, Hermanfrid Schubart i Tilo Ulbert. Des de fa més de 50 anys, l'Institut de Madrid es dedica a treballar i investigar, i el resultat de la sempre estreta col·laboració amb col·legues i institucions de la Península es reflecteix en les publicacions, en els resultats de les excavacions, en els fons en augment de la biblioteca i de la fototeca, així com en els actes científics conjunts.

La labor de l'Institut al país i el seu paper com a mediador entre l'arqueologia espanyola i alemanya gaudeix, així mateix, de reconeixements: la concessió de la Medalla d'Or de Belles arts i la medalla de la Real Fundació de Toledo per part de S. M. el Rei Don Joan Carlos.

Des de fa molts anys, l'institut es dedica a treballar i a investigar, i el resultat de la sempre estreta col·laboració amb col·legues i institucions, en els resultats de les excavacions, en els fons en augment de la biblioteca i de la fototeca, així com en els actes científics conjunts. Queda patent l'ampli aspecte dels projectes arqueològics de l'institut, que abasten des de la més primigènia història de la humanitat fins a la època islàmica de l'edat mitjana.

Des dels primers anys d'història de l'institut, l'arqueologia romana constitueix un punt d'interès primordial, tal com reflecteixen a Portugal les excavacions a Tres Minas (Vila Real, Portugal) i Milreu (Estoi, Portugal) i, a Catalunya, els treballs a Tarragona. Amb els articles de Theodor Hauschild, principalment a Munigua (Sevilla), on des de fa anys es realitzen investigacions contigües. L'objecte de la investigació més important de l'arqueologia de la primera època del cristianisme, que des del començament va tenir una forta representació a l'institut, el constitueixen la vil·la i el mausoleu de Centcelles (Constantí), que pertany a l'època romana tardana, segle IV.

Madrid, Sala de les Muses del Museu del Prado, el Rei d'Espanya, Juan Carlos I, lliura al llavors director de l'Institut, Hermanfrid Schubart, la Medalla d'Or al Mèrit en les Belles Arts i la medalla de la Real Fundació de Toledo, el dia 28 de juny de 1982.

Un cop acabat aquest important esdeveniment cultural, la celebració es va realitzar en les dependències de l'Institut.

L'activitat del departament de Madrid no és un fet aïllat, sinó que només es pot concebre en el marc global de l'institut, una de les institucions científiques alemanyes més antigues a escala mundial, de la que formen part tretze departaments i comissions. Es tracta d'una institució pública finançada per l'Estat alemany, a través del departament del Ministeri d'Assumptes Exteriors. Els seus començaments es remunten a l'any 1829, quan científics, diplomàtics i artistes de diferents nacionalitats fundaren a Roma l'Istituto di Corrispondenza Archeologica. La seva seu estava ubicada al Capitoli, al Palazzo Caffarelli. L'any 1833 la central de l'institut va ser traslladada a Berlín i a partir de 1884 l'institut va pertànyer a l'imperi i passà a estar adscrit, degut a la seva importància cultural en política exterior, al Ministeri d'Assumptes Exteriors.

El primer Institut a l'estranger es va establir el 1874 a Atenes, al qual va seguir, al 1902, la Comissió Romano-Germànica a Frankfurt. El 1929 s'inauguraren els instituts d'Istanbul i El Caire; el 1954, com ja s'ha esmentat, el de Madrid; el 1955 el de Bagdad; el 1961 els de Teheran i Munich, i el 1971 s'instal·là la delegació de Madrid a Lisboa; al 1978 s'inaugurà l'Institut de Sanaa (Iemen) i un any més tard, la Comissió d'Arqueologia General i Comparada a Bonn i la Seu de Damasc.

Els problemàtics anys vuitanta i noranta a l'Orient Proper requerien canvis dràstics: es va procedir al tancament de l'Institut de Bagdad i en el seu lloc es van fundar, al 1996, a Berlín, l'Institut per a Orient i l'Institut Euroasiàtic.

Avui en dia l'Institut Arqueològic Alemany compta amb un total de 250 empleats, dels quals 125 són científics. El Departament de Madrid té 16 empleats, dels quals sis són científics, i al mateix temps són testimoni de la història i de les activitats científiques de l'institut en el seu país amfitrió durant més de 50 anys. Reflecteixen l'interès comú per l'arqueologia i la bona entesa que sempre hi ha hagut i que ha portat a una col·laboració molt satisfactòria i amb evidents resultats positius per a tots.

Una vegada més l'institut Arqueològic Alemany de Madrid agraeix la bona acollida que ha tingut sempre a Catalunya i a Espanya.

El motiu que les primeres activitats de l'institut es concentrassin a Tarragona es deu a una sèrie d'esdeveniments previs. A. Schulten, l'iniciador de la compilació *Fontes Hispaniae*, promoguda i continuada per Pere Bosch Gimpera i Lluís Pericot, s'havia interessat per les muralles de Tarragona. Gràcies a ell, al 1930, l'arquitecte i expert en construccions antigues A. Fick, es va fer càrrec de l'aixecament gràfic d'allò que, segons creia Schulten, era un sòcol inferior de blocs de pedra megalítics. Però per sota d'alguns d'aquests blocs es van trobar alguns fragments de ceràmica romana, construït segons l'estil etrusc. Va voler la casualitat que el 1932 Helmut Schlunk estigués present quan el segon arquitecte, Hanson, estava prenent mides d'alçada al costat de la muralla. A. Fick havia d'ajudar-lo a continuació en els treballs preparatoris de la publicació sobre les esglésies asturianes. Durant una visita al monument de Centcelles, situat a poca distància

de Tarragona, H. Schlunk es va adonar de seguida que estava davant d'una cúpula amb una decoració de mosaic d'una extraordinària importància per a l'art paleocristià. Les nombroses fotos dels mosaics de la cúpula preses en aquell moment donen fe del seu gran entusiasme. Una entusiasme que es va estendre, durant les properes setmanes de la seva estada a Tarragona, també als interessants sarcòfags paleocristians de la necròpolis excavada per J. Serra Vilaró.

Després de diversos estudis intensius, H. Schlunk va arribar a la conclusió que la cúpula de Centelles podria pertànyer a un mausoleu imperial, possiblement de Constant, el fill menor de l'emperador Constantí I. Constant va ser emperador de l'Imperi Romà occidental des de l'any 340 al 350, data en què l'oficial Magnenci usurpà el tron i el va matar en la seva fugida cap als Pirineus. Schlunk ja havia expressat la seva opinió a Weigand el 1937, i posteriorment la plasmà també per escrit. El 1943 H. Schlunk va ser nomenat director del Institut Arqueològic Alemany de Madrid, encara per fundar. El 1953, després de la Segona Guerra Mundial, va portar a terme la fundació de l'Institut i el 1954 va inaugurar les seves activitats amb els estudis dels mosaics de la cúpula de Centelles, als quals ell atribuïa una importància primordial, així com els treballs d'excavació en les complexes construccions del lloc. Aquestes actuacions del jove Institut Arqueològic Alemany foren possibles gràcies a la bona entesa amb les autoritats encarregades de la conservació dels monuments, però també, en gran part, gràcies a les bones relacions personals que ja durant la seva primera estada a Tarragona establiren H. Schlunk i els seus col·legues. Tots el valoraven pels seus coneixements en el camp de l'art paleocristià i visigot, i mantenia una estreta relació personal amb J. Serra Vilaró, P. Batlle i J. Sánchez Real.

Els primers treballs a la cúpula de Centelles quan, en aquell moment, encara hi vivia el seu propietari, consistiren en elaborar còpies de gran format de les restes del mosaic, crear un pla de classificació d'imatges per a la representació del conjunt i confeccionar un plànol de l'extensa vil·la. Per portar a terme aquestes tasques es va requerir la col·laboració d'experts en construccions antigues, així com la de W. Wünsch i de Theodor Hauschild. Al mateix temps calia documentar amb fotografies, per primera vegada i de manera sistemàtica, totes les restes conservades dels mosaics. Era una gran tasca, tractant-se de la cúpula esfèrica. Per a això es va comptar amb la col·laboració de D. M. Noack, historiador de l'art i especialista en el camp de la fotografia en color.

Quan el propietari i masover de la construcció de Centelles va morir, el 1959, va deixar en el seu testament una disposició en virtut de la qual l'Institut Arqueològic Alemany podria adquirir la construcció i el terreny circumdant. Així, a partir de llavors, va ser possible també adoptar mesures per a la conservació del monument. Per poder analitzar correctament les tesserae era fonamental netejar la seva superfície. Després del descobriment dels mosaics al segle XIX i després de treure les restes de l'estuc de guix del segle XVIII que encara continuaven adherides, les tesselles havien estat recobertes amb un senzill

vernís per fer visibles els colors. Amb el pas del temps, no obstant, aquest vernís s'havia enfosquit de tal manera que gairebé no es podia apreciar la graduació dels colors dels mosaics. El restaurador anglès encarregat a l'inici d'aquests treballs especials, Ernest Hawkins (restaurador de cúpules a Istanbul i Xipre), va desenvolupar per a aquesta ocasió un mètode especial que permetia realitzar la neteja sense necessitat de fer servir productes químics degradants. Les tessel·les, en el seu moment més de dos milions, s'havien després en gran part. A més a més, en alguns punts la base del mosaic era tan fràgil què, a banda de les vores de les superfícies de mosaic conservades, també es van haver de consolidar algunes tessel·les. No es va reintegrar cap peça nova, de manera que a Centcelles es pot apreciar l'efecte cromàtic dels tesseræ antics. Es van afegir capes d'estuc d'un to neutre en els forats en els quals s'havia produït un despreniment més profund i que no presentaven cap rastre de tessel·les parcialment visible a la base del morter.

Per a entendre millor la distribució original de la cúpula en tres frisos es van incloure bandes d'un color discret que suplien l'absència parcial de les línies estructurals del mosaic. Aquests treballs es van prolongar durant més de deu anys i només inicialment van estar dirigits per E. Hawkins. Van ser uns treballadors de Constantí que al mateix temps realitzaven les actuacions arqueològiques a tota la zona de la vil·la i del conjunt del monument els encarregats de portar a terme tant les excavacions com la neteja i restauració el mosaic de la cúpula. Lluís Papiol Molné, sobretot, mereix una menció especial.

Només després de la neteja va ser possible apreciar el caràcter únic de les grans escenes que es troben entre les representacions de les quatre estacions de l'any, a l'anell superior de la cúpula del mosaic, a la que fins i tot se l'hi va donar una nova valoració iconogràfica. A continuació, es van elaborar còpies de gran format i cadascuna de les pedres es va dibuixar en color en làmines transparents. Un treball complicat fet sobre unes bastides altes. Les còpies es van convertir en la base per a les hipotètiques imatges reconstruïdes de les escenes de la zona superior de la cúpula en les que apareixen persones amb riques i acolorides vestidures assegudes en un tron. Helmut Schlunck va treballar fins als seus darrers dies en la interpretació del lloc que ocupaven dintre de la programació iconogràfica. Posteriorment, es va poder obtenir una altra base de més per a la valoració dels mosaics ja nets, gràcies a les noves fotografies.

Mentre que el fris inferior de la cúpula de Centcelles, que conté les escenes de caça i el grup de persones central, tracta simbòlicament del mort, és a dir, del dominus, la sèrie d'imatges de l'Antic i el Nou testament, disposada d'aquesta manera als dos costats d'una zona central -en el fris intermedi del mosaic-, introdueix un altre element: la promesa cristiana de la redempció, temes de presents en sarcòfags cristians i a les catacumbes de Roma. En el fris superior del mosaic, separades per una alta banda ornamental, apareixen les estacions de l'any, simbolitzades per joves homes. Entre elles estan situades les grans

imatges, en cadascuna de les quals hi ha una gran figura principal sobre una catedral. Molts dels detalls van quedar al descobert després de la neteja.

Amb la publicació sobre el mosaic de la cúpula per H. Schlunk (1988), es van posar les bases que, entre d'altres, van permetre a autors posteriors proposar unes altres interpretacions i, fins i tot, desviar-se de la tesi del sepulcre de l'emperador Constant. Així, J. Arce i R. Warland la rebutgen frontalment.

El primer veu en els personatges de les imatges superiors formes d'escenes d'alts dignataris de la jerarquia eclesiàstica, de la qual fins ara no hi ha constància en l'Antiguitat tardana. El segon, pel contrari, veu representants de l'aristocràcia tardoromana. Seria una dama la que domina l'eix principal nord-sud, una posició de rang no del tot comprensible per al segle IV dC. Mentre tant, per a A. Arbeiter, a qui cal agrair els preparatius per a la publicació dels documents sobre Centelles que va deixar H. Schlunk i que va aportar un important material de referència, els personatges que hi ha a sobre de les quatre catedres, el que suposaria una continuació de la teoria de Helmut Schlunk.

Les imatges representarien una situació tetràrquica desitjada per l'usurpador de Constant en la qual el mateix Magnenci ocupa el lloc situat en l'eix visual nord, on la persona asseguda sobre la catedral exhibeix una diadema. Així podria ser que fos Magnenci qui encarregués la construcció de la tomba de Constant en l'habitable de la cúpula de Centelles i que també fos ell el responsable del programa iconogràfic que culmina en el medalló de la part més alta de la cúpula de Centelles. Magnenci, com que ja havia derrotat Eusebio, el papa grec a Sicília, i sabia per part seva que entre altres honors després de mort el pare de Constant, l'emperador Constantí el Gran, també col·locarien la seva imatge en la volta celestial i en el cas de Centelles s'han conservat dos caps i fragments de túnica de color verd de dues figures (a semblança d'uns àngels) i més al centre del medalló una filada de tesselles de color blanc, de vestimenta imperial i amb restes de tesselles d'or.

Les recerques de l'estructura de la construcció juntament amb els resultats de les excavacions arqueològiques van ser també d'una gran importància per a arribar a la interpretació que la sala de la cúpula de mosaic és un mausoleu. Segons això, la vil·la de planta rectangular, amb dues estances centrals de planta circular i petites termes no va arribar a acabar-se sinó que experimentarà una modificació definitiva quan estava encara en la fase estructural amb la incorporació d'una cripta a la sala central de la planta circular, on es troben els quatre nínxols. Probablement, el freqüent ús en l'arquitectura tardoromana de construccions de planta circular amb nínxols com a recintes funeraris va afavorir el fet que a les sala se li atribuís aquesta funció. La successió dels estrats arqueològics entre la base de la construcció de la planta circular i la cripta reforcen aquesta interpretació cronològica de la construcció. De la mateixa manera com, segons tots els indicis, l'elaboració del mosaic de la cúpula va ser posterior a la construcció de la cripta.

D'altra banda, el caràcter romà de la cambra subterrània queda testificat pel paviment d'opus signinum ferm, el que contradiu la teoria que aquesta cambra va ser construïda a l'Edat Mitjana. Va ser molt més tard, al segle XII o el XIII quan a les ruïnes es va disposar un lloc senzill de culte cristià (Sant Bertomeu), utilitzat per una comunitat que s'estava establint pels voltants.

Durant les excavacions i els estudis de la construcció també es va poder comprovar que només s'havia afegit una terma a la part inacabada de la construcció romana. No hi ha vestigis de capelles sepulcral o de construccions tipus basílica, com caldria esperar en el cas que se'n volgués atribuir la construcció a dignataris cristians o, eventualment, a un màrtir.

En relació amb les investigacions a Centelles, l'Institut Arqueològic Alemany també va tenir l'oportunitat d'explotar les construccions d'un gran edifici de planta circular amb nínxols de les quals tan sols es conserva una part dels fonaments molt prop de Tarragona. Les ruïnes estan documentades només en un dibuix d'A de Laborde de l'any 1806. Es tracta de l'únic exemple d'edifici funerari amb una sala de planta circular amb nínxols trobat a la Península Ibèrica. Per la seva grandària podria tractar-se del mausoleu d'una important família de Tàrraco. A causa del seu estil de construcció amb arcs de maó, potser podia pertànyer al mateix període que la vil·la de Centelles i per això, resulta especialment interessant per a la història de l'arquitectura de l'Antiguitat tardana.

Davant del monument de Centelles del segle IV s'hi van excavar restes d'assentaments anteriors. És a dir, des del segle I aC fins al segle III dC. Els treballs van ser realitzats primer per H. Schubart i després per Ch. Rüger, M. G. Niemyer i Th. Hauschild. La relació entre l'arqueologia i la fotografia s'estableix des de l'aparició d'aquesta última, fruit de la seva gran capacitat com a eina de documentació. L'arqueologia, que es basa en les restes materials deixades pels

Vista de la fototeca actual.

diferents grups humans, necessita de la imatge com el seu principal mitjà d'expressió, ja sigui per mitjà de dibuixos o de fotografies. No s'entendria, segurament, la presentació d'un jaciment arqueològic sense el suport de les corresponents imatges gràfiques. La fotografia constitueix, d'altra banda, el mitjà de documentació més ràpid.

No és estrany, doncs, que en el primer dia de treball del recentment inaugurat Institut Arqueològic Alemany de Madrid es comencés ja amb la instal·lació de l'arxiu fotogràfic, un primer arxiu que es va conformar amb les fotografies realitzades per H. Schitermann en el primer viatge fotogràfic a Mallorca, Girona, Barcelona i Tarragona, formant part també de Centcelles, primer gran projecte científic de l'Institut.

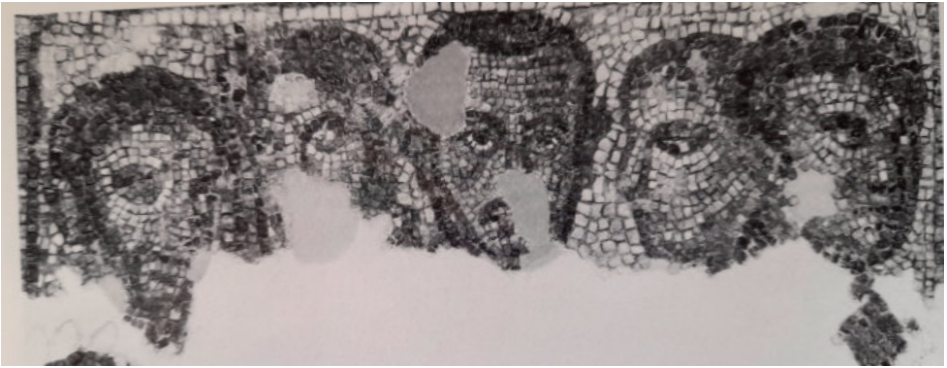
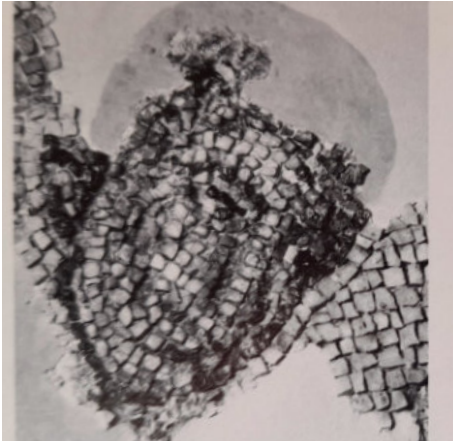
Tots aquests esdeveniments històrico-imperials que van tenir lloc durant aquest interessant temps de la commemoració de l'art paleocristià del segle IV avui es poden admirar i contemplar en els dibuixos dels mosaics d'aquesta fabulosa cúpula que és el mausoleu de Centcelles del segle IV. Per a tenir una més àmplia informació sobre els retrats de les figures dels dibuixos que completen el mosaic avui dia podem tenir, gràcies a les fotografies, la representació de les imatges de les seves cares que ens contempen i ens admiren amb molt d'afecte i estima, com si estiguessin entre nosaltres.

Quan feia els treballs de neteja i restauració del mosaic de la cúpula com és natural passava moltes hores damunt de la bastida elaborant i protegint totes les tessel·les i algunes vegades, per a distreure'm, parlava amb alguns dels rostres dels figurants que em miraven fixament i els tenia a l'abast de la meua mà; al final vaig arribar a la conclusió que els tècnics que van realitzar i elaborar les escenes del mosaic de la cúpula, quan il·lustraven el rostre dels governants, que eren els emperadors, sempre buscaven reproduccions originals de les seves estàtues o bé en les monedes que contenen les efigies o cares dels seus retrats imperials. Amb aquests detalls ja tenien la imatge real del personatge imperial. També els rostres o cares dels figurants moltes vegades imitaven les seves pròpies cares i algunes vegades, els més lletjos, buscaven el rostre del familiar més proper. Com podem veure i admirar no porten barba i estan molt endreçats.

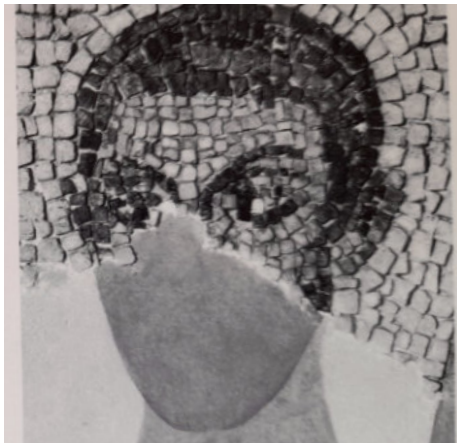
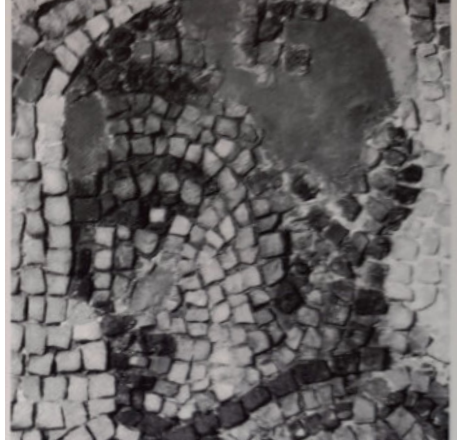
Seguidament tenim una important sèrie de fotografies, que van ser realitzades per un fotògraf de l'Institut Arqueològic Alemany, sobre els rostres amb les seves representacions en algunes zones del mosaic i també en l'estuc amb la pintura de la dama.

Els caps que estan molt deteriorats es troben amb el dibuix del mosaic ja gairebé desaparegut, els seus rostres queden apart.

A la pintura al fresc, l'única dona que tenim i podem admirar, molt maca, amb una gran bellesa que es troba i està representada per sota del mosaic de la cúpula i per sobre de la porta d'entrada de la sala quadrilobulada; molt ben adornada: amb diadema de perles les arracades i el collar.

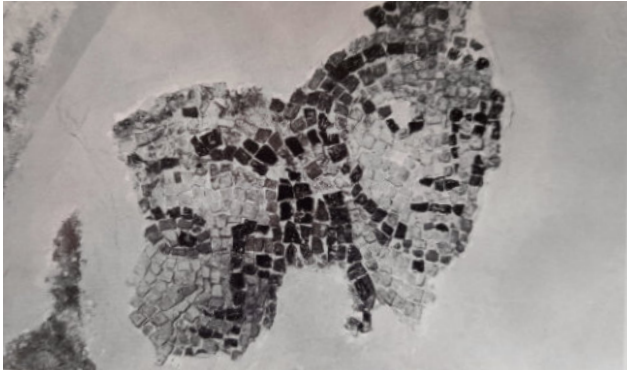
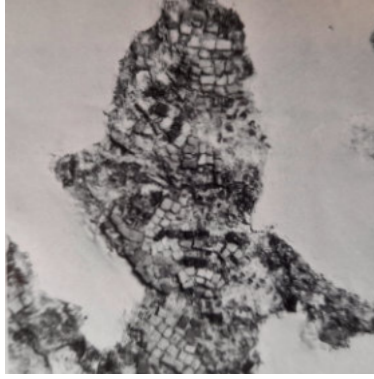
Caps de les imatges del fris de caça. A. Caçador de porcs senglars. B. Lluitar. C. Grup de caçadors. D. Ajudant de caça. E. Adiestrador de gossos.

Caps de les imatges del fris de caça. A. Primer assistent de caça. B. tercer assistent de caça. C. Adiestrador de gossos. D. Quart assistent. E. Cap de l'home que tira la pedra.

Caps de les imatges de l'Antic i el Nou Testament. A. Bon Pastor. B. Àngel. C. Jove al forn. D i E. Caps de l'escena no identificada.

Caps de les imatges de la zona celestial, amb imatges de les estacions de l'any, les catedres i el zènit. A. cap de l'entronitzat de la càtedra nord (Magnenci). S'hi veuen moltes tesselles matxacades per les bales de perdigó. B Cap de la Primavera. C. Cap de la Tardor. D. Dos caps d'àngel de la zona rodona del zènit.

Cap d'una dona amb diadema de perles, arracades i collar.

En moltes ocasions i quan era necessari Th. Hauschild em cridava des de l'Institut perquè havíem de fer treballs arqueològics i d'estudis en moltes parts d'Espanya. Sempre buscàvem personal en la zona que ens ajudava en l'excavació i la neteja de les estructures arquitectòniques i al final també nosaltres fèiem l'aixecament dels plànols i les últimes fotografies.

El fotògraf de l'Institut Peter Witte i Lluís Papiol en una sala del Museu Arqueològic de Tarragona, el dia de la inauguració de les fotografies realitzades sobre el mausoleu de Centcelles, fetes per Witte. Posteriorment, aquesta important exposició fotogràfica es va exposar a la plaça de les Escoles Velles de Constantí.

Al llarg dels anys, i amb la col·laboració de tots els fotògrafs que hi han estat implicats, l'arxiu s'ha anat desenvolupant amb l'aportació de la documentació científica portada a terme pel personal de l'Institut amb l'obtinguda a través dels viatges fotogràfics, amb les fotografies del projecte Hispània Antiqua, a partir de les campanyes fotogràfiques realitzades en diferents museus amb la finalitat de documentar col·leccions especials. Cal destacar, en aquest sentit, la documentació fotogràfica de l'epigrafia de Tàrraco, duta a terme per a l'estudi de l'eminent epigrafista Géza Alföldy, o la que acompanyava l'estudi monogràfic d'Eva M. Koppel sobre l'escultura romana de Tàrraco. Dos treballs realitzats per Peter Witte, fotògraf de l'Institut responsable del seu arxiu fotogràfic durant 32 anys.

La idea de donar forma institucional a Espanya a les activitats relacionades amb les Ciències de l'Antiguitat que duïen a terme els científics alemanys va començar a prendre forma l'any 1929, durant les celebracions del centenari de l'Institut a Berlín. Es van mantenir converses amb arqueòlegs espanyols, com José Ramón Mélida o Pere Bosch Gimpera, així com un nombre considerable d'hispanistes alemanys, com l'epigrafista Emil Hübner, el prehistoriador Hugo Obermaier, l'especialista en història antiga Adolf Schulten o l'especialista en història de l'art Carl Justi.

Tots ells constitueixen un conjunt d'erudits que van establir les bases per a la tasca de l'Institut Arqueològic Alemany de Madrid, uns treballs que abasten des de la prehistòria fins a l'època islàmica.

El primer prehistoriador de l'Institut Arqueològic Alemany de Madrid va ser Edward Sangmeister, convidat per Martín Almagro Bosch i en col·laboració amb Antonio Arribas i Beatrice Blance. Va dirigir la segona campanya d'excavacions en l'assentament calcolític i la necròpoli dels Millares (Almeria) i, convidat per Alfonso Paço, va dirigir la 14a campanya d'excavacions a Vila de São Pedro (Azambuja, Portugal). També va participar en altres excavacions, com la de Gar Total, al Marroc, sota la direcció de Miquel Tarradell. El va succeir com a prehistoriador Klaus Raddatz i, des de 1959, Hermanfrid Schubart, els treballs del qual es van centrar fonamentalment en l'època dels metalls (edats del coure, bronze i ferro) i, concretament, en l'última cultura de l'Argar i l'arqueologia fenici púnica.

Dins dels assentaments fenicis, H. Schubart i H.G. Niemeyer van dur a terme les excavacions en la factoria de Toscanos, situada en un petit turó sobre el riu Vélez, i la necròpoli de Trayamar (Morro de Mezquitilla), situada al riu Algarrobo.

Les recerques sobre l'arqueologia fenici púnica continuen en l'actualitat a càrrec de la nova directora de l'Institut, Dirce Marzoli.

Georg i Vera Leisner van ser els autors del primer volum del corpus de tombes megalítiques, *Der Süden* (El Sud), finalitzat a Alemanya durant la Guerra Civil Espanyola i publicat en 1943 ja durant la Segona Guerra Mundial. Formava part d'una sèrie monogràfica de la Römisch-Germanische Kommission de Frankfurt i li van seguir altres lliuraments. Aquests volums van ser el començament de la sèrie monogràfica "Madriider Forshungen", la publicació de la qual va reprendre l'Institut Arqueològic Alemany de Madrid en 1956.

Al 1971 es va obrir una delegació de l'Institut a Lisboa, a petició d'alguns col·legues portuguesos. Philine Kalb va ser la persona designada per continuar des de Lisboa les recerques que s'havien iniciat amb Vera Leisner. també en va desenvolupar altres noves sobre el neolític, el calcolític i l'edat del bronze (Baiões, Fonteda Malga, Alpiarça, Vale de Rodrigo).

Des de 1977, l'Institut de Madrid ha comptat amb la col·laboració de Michael Kunst, qui en 1994 va passar a formar part dels investigadors de la casa. Les seves recerques se centren en el neolític i en el calcolític de la Península Ibèrica.

L'Antiguitat tardana. Sobre aquesta etapa històrica l'Institut ha fet nombrosos treballs de gran importància com la basílica paleocristiana de doble absis de Casa Herrera, prop de Mèrida, sota la direcció conjunta de Tilo Ulbert i de Luis Caballero Zoreda. També cal citar els treballs de Son Fadrinet, a Mallorca, sota la direcció de Tilo Ulbert i Francesc Tuset.

Quant a l'època visigoda, cal destacar el treball realitzat per Hans Zeiss sobre els enterraments visigots d'Espanya publicat el 1934. Posteriorment, s'han concretat alguns projectes com els d'analitzar les col·leccions museístiques i algunes necròpolis seleccionades com Carpio de Tajo. Des de l'any 2002, i sota la direcció de Christoph Eger, es realitzen prospeccions i es duu a terme l'aixecament topogràfic de Guarrazar, on es va localitzar el 1858 el major tresor de l'època visigoda.

L'estudi dels monuments preromans asturians ocupa des dels seus inicis un lloc central en les recerques de Helmut Schlunk, primer director de l'Institut, duent-se a terme diversos treballs de documentació sobre el bevedere Monte Naranjo a Oviedo o l'Església de San Miguel de Lillo, entre d'altres.

Quan l'Institut arqueològic alemany va començar a ser una realitat a Centcelles el 1954, H. Schlunk i Th. Hauschild van iniciar les seves activitats amb l'estudi de mosaics, així com els treballs d'excavació de la vil·la romana de Centcelles, mantenint una estreta relació personal amb J. Serra i Vilaró, Pere Batlle Huguet i José Sánchez Real, entre altres estudiosos de l'arqueologia tarragonina.

Visita de membres de la Reial Societat arqueològica tarragonina a la vil·la romana de Centcelles. Van participar en ella, entre altres, mossèn Joan Serra Vilaró, Josep Recasens, José Sánchez Real, Miquel Aleu Padreny i Lluís Papiol, que segueixen les explicacions de Theodor Hauschild i Helmut Schlunk, del DAI.

A la ciutat de Tarragona, l'Institut va desenvolupar importants treballs en relació a les muralles, en relació a la torre de Minerva i en altres punts significatius del monument, uns treballs duts a terme per Hauschild i desenvolupats entre 1974 i 1983, així com en el conjunt de la Part Alta, uns estudis fonamentals per al coneixement d'aquest sector de la ciutat de Tàrraco.

Els treballs desenvolupats a la vil·la de Centcelles per part de l'Institut han estat fonamentals per a la recuperació del monument, així com per al coneixement de la cripta funerària i de l'art paleocristià de la Península Ibèrica, una recuperació que va tenir en la documentació fotogràfica per primera vegada i de manera sistemàtica una de les seves importants aportacions.

Tan important com la composició és el valor artístic d'aquesta obra. Rica i harmoniosa la gamma de colors que componen els diversos temes sobre fons verdós i blanc, característiques dels mosaics romans antics; correcte el dibuix de les figures, que són ben proporcionades i modelades; el seu estil, principal en les cares i indumentària, és perfectament clàssic i no es noten les influències bizantines. Tot això es correspon a una obra de la meitat de la quarta centúria, dels mateixos temps constantinencs. Tot això ens ennobleix i molt especialment per al coneixement històric del Mausoleu de Centcelles.